नेपाल राजपत्र

नेपाल सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ७६) काठमाडौं, असार ११ गते, २०८३ साल (अतिरिक्ताङ्क २१

भाग २

नेपाल सरकार

कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

नेपालको संविधान बमोजिम सङ्घीय संसदले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको ऐन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ।

संवत् २०८३ सालको ऐन नं. ०३

वैकल्पिक विकास वित्त परिचालनका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन

<u>प्रस्तावना</u> : मुलुकको समग्र आर्थिक समुन्नति र विकासका लागि आवश्यक स्रोतको प्रबन्ध गर्न ऋणपत्र, स्वपुँजी कोष र अन्य वित्तीय वा

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मौद्रिक उपकरण मार्फत वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

सङ्घीय संसद्ले यो ऐन बनाएको छ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम "वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन ऐन, २०८३" रहेको छ।

(२) यो ऐन प्रमाणीकरण भएको मितिले एकतिसौं दिनदेखि प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) "अध्यक्ष" भन्नाले समितिको अध्यक्ष सम्झनुपर्छ।

(ख) "आयोजना" भन्नाले दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिमको आयोजना सम्झनुपर्छ।

(ग) "कोष" भन्नाले दफा ६ बमोजिम स्थापित वैकल्पिक विकास वित्त कोष सम्झनुपर्छ।

(घ) "ऋण" भन्नाले यस ऐन बमोजिम आयोजनामा लगानी प्रवाह हुने ऋण सम्झनुपर्छ र सो शब्दले आयोजना विकासको लागि कोषले प्रदान गरेको जमानतलाई समेत जनाउँछ।

(ङ) "तोकिएको" वा "तोकिए बमोजिम" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

(च) “नेपाली मूलको” भन्नाले नेपाली वंशज नागरिकको विदेशमा रहेका सन्तान दरसन्तान सम्झनुपर्छ।

(छ) "प्रमुख कार्यकारी अधिकृत" भन्नाले दफा १९ बमोजिम नियुक्त कोषको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत सम्झनुपर्छ।

(ज) “बैङ्क” भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको वाणिज्य बैङ्क वा पूर्वाधार विकास बैङ्क सम्झनुपर्छ र सो शब्दले विदेशी बैङ्कको नेपालस्थित शाखा कार्यालय वा नेपालमा स्थापित बैङ्कले नेपालबाहिर खोलेको शाखा कार्यालयलाई समेत जनाउँछ।

(झ) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय सम्झनुपर्छ।

(ञ) “मिश्रित वित्तीय उपकरण”भन्नाले स्वपुँजी (इक्विटी) र ऋण दुवैको स्वरूप सम्मिलित वित्तीय उपकरण सम्झनुपर्छ।

(ट) "लगानी" भन्नाले दफा २४ बमोजिम आयोजनामा हुने लगानी सम्झनुपर्छ।

(ठ) “वित्तीय संस्था” भन्नाले सर्वसाधारणबाट निक्षेप सङ्कलन गर्ने वा कर्जा दिने उद्देश्यले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको वित्तीय संस्था सम्झनुपर्छ।

(ड) "वैकल्पिक विकास वित्त" भन्नाले दफा ३ बमोजिम परिचालन गरिने वित्तीय स्रोत सम्झनुपर्छ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ढ) "सञ्चालक" भन्नाले समितिको सदस्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले अध्यक्षलाई समेत जनाउँछ।

(ण) "समिति" भन्नाले दफा १० बमोजिमको सञ्चालक समिति सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद-२
वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन र प्रयोग

३. **वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन गरिने** : यस ऐन बमोजिम उच्च आर्थिक प्रतिफल दिने, रोजगारीको थप अवसर सिर्जना गर्ने, उत्पादन वृद्धिमा सहयोग गर्ने वा मुलुकको आर्थिक विकास गर्न सहयोग पुऱ्याउने आयोजनाको पहिचान, अध्ययन, विकास वा सोको कार्यान्वयनको लागि देहायका माध्यमबाट वैकल्पिक विकास वित्तको परिचालन गरिनेछ :-

(क) कुनै आयोजना विशेषको लागि वित्तीय उपकरण वा ऋणपत्र जारी गरी वा स्वपुँजी (इक्विटी) वा ऋण वा मिश्रित वित्तीय उपकरणको माध्यमबाट लगानीकर्ता वा सर्वसाधारणबाट रकम उठाएर,

(ख) नेपाल सरकार वा कुनै अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था वा कुनै खास आयोजना कार्यान्वयन गर्ने संस्था वा निकायको जमानत लिई वा कोषको स्वजमानतमा त्यस्तो आयोजनाको लागि आयोजना विशेष ऋण उठाएर,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाबाट पूर्ण वा आंशिक जमानत प्राप्त गरी सर्वसाधारण वा वित्तीय संस्थाबाट ऋण वा ऋणपत्र वा दुवै प्राप्त गर्न जमानत कोष स्थापना गरेर,

(घ) स्वदेशी वा विदेशी लगानीकर्ताबाट पुँजी सङ्कलन गरी लगानी कोष स्थापना गरेर,

(ङ) वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपाली नागरिकको विप्रेषण कोष (रेमिट फन्ड) र गैर आवासीय नेपाली वा नेपाली मूलको गैर नेपाली नागरिकको लगानीमा स्थापना गरिएको सार्वभौम डायस्पोरा फन्ड (Sovereign Diaspora Fund) स्थापना गरेर,

(च) कुनै निकाय वा आयोजनाको सम्पत्ति मौद्रिकीकरण गरेर,

(छ) पूर्वाधार आयोजनामा लगानी गर्न स्थापना भएका विभिन्न कोषमा लगानी गर्न एकीकृत कोष (फन्ड अफ फन्ड) स्थापना गरेर,

(ज) तोकिए बमोजिमका अन्य वित्तीय उपकरण प्रयोग गरी कोष स्थापना वा वित्तीय उपकरण जारी गरेर कोषले नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

स्वामित्व भएको बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासँग सहकार्य (Co-Issuance) गरेर।

४. **<u>वैकल्पिक विकास वित्त प्रयोगको क्षेत्र र आयोजना</u>** :

(१) देहायको क्षेत्रसँग सम्बन्धित आयोजनामा वैकल्पिक विकास वित्त लगानी गरिनेछ :-

(क) ऊर्जा विकास वा विद्युत उत्पादन,

(ख) विद्युत प्रसारण वा वितरण,

(ग) सडक निर्माण वा विस्तार,

(घ) रेल मार्ग निर्माण वा विस्तार,

(ङ) विमानस्थल निर्माण वा सुधार,

(च) सुरुङ्ग मार्ग निर्माण वा विस्तार,

(छ) विशेष आर्थिक क्षेत्र, औद्योगिक पार्क, सुक्खा बन्दरगाह जस्ता पूर्वाधार निर्माण,

(ज) सूचना प्रविधि पार्क, विशेष पर्यटन पूर्वाधार, विशेष खेलकुद पूर्वाधार जस्ता संरचना निर्माण,

(झ) सहरी पूर्वाधार निर्माण,

(ञ) सार्वजनिक डिजिटल पूर्वाधारको स्थापना र सञ्चालन,

(ट) केबुलकार, रज्जु मार्ग वा पोडवे निर्माण र सञ्चालन,

(ठ) सिंचाई आयोजना निर्माण र सञ्चालन,

(ड) मल कारखाना वा कृषि यन्त्र तथा उपकरण कारखाना निर्माण र सञ्चालन,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ढ) खानी उत्खनन् वा खानीजन्य उत्पादनमा आधारित उद्योग स्थापना र सञ्चालन,

(ण) व्यावसायिक कृषि उत्पादन, पशुपालन, कृषि तथा पशु उत्पादनमा आधारित उद्योग स्थापना र सञ्चालन,

(त) वन पैदावार वा जडीबुटी प्रशोधन उद्योग स्थापना र सञ्चालन।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको क्षेत्रभित्र पर्ने देहायको कुनै राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनामा त्यस्तो आयोजनाको महत्त्व, सम्भाव्यता र उच्च आर्थिक प्रतिफल प्राप्त हुने समेतका आधारमा वैकल्पिक विकास वित्त लगानी गर्न सकिनेछ :-

(क) राष्ट्रिय आयोजना बैङ्कमा समावेश भएको आयोजना,

(ख) नेपाल सरकारको वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यान्वयन गर्न प्रस्ताव गरेको आयोजना,

(ग) सार्वजनिक-निजी साझेदारी अन्तर्गत लगानी बोर्ड नेपालले कोष मार्फत कार्यान्वयन गर्न सिफारिस गरेको आयोजना वा परियोजना,

(घ) कोष आफैंले अध्ययन गरी लगानी गर्न उचित ठहऱ्याएको आयोजना,

(ङ) नेपाल सरकारको लगानी रहेको पूर्वाधारमा लगानी गर्न स्थापना गरिएको

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

बैङ्क वा विशिष्टिकृत संस्थाले सार्वजनिक निजी साझेदारीमा लगानी गर्न तयार गरेको परियोजना।

५. **वैकल्पिक विकास वित्त लगानी नगरिने आयोजना** : दफा ४ को उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको कुनै आयोजनामा वैकल्पिक विकास वित्त लगानी गरिनेछैन :-

(क) दफा ४ को उपदफा (२) मा उल्लिखित आयोजना बाहेकको अन्य आयोजना,

(ख) एक अर्ब रुपैयाँभन्दा कम लागत अनुमान भएको आयोजना,

(ग) वित्तीय प्रतिफल न्यून रहने अनुमान भएको आयोजना,

(घ) कोषले प्रदान गर्ने ऋण वा जमानतको धितो राख्न नसक्ने आयोजना,

(ङ) कोषले जारी गरेको ऋणपत्र वा डिबेन्चर धितो वा जमानत राखी ऋण माग गर्ने आयोजना,

(च) कुनै प्राकृतिक व्यक्तिले कार्यान्वयन गर्ने आयोजना,

(छ) कोषको बहालवाला सञ्चालक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत बहाल हुनुभन्दा कम्तीमा तीन वर्ष अघि आधारभूत शेयरधनी, साझेदार, सञ्चालक वा सदस्य रहेको फर्म, कम्पनी वा संस्थाले कार्यान्वयन गर्ने वा त्यस्तो फर्म, कम्पनी

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

वा संस्थासँगको साझेदारीमा कार्यान्वयन गर्ने गरी प्रस्ताव भएको आयोजना।

तर सञ्चालक वा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्त हुनुअगावै परिचालन भइसकेको लगानीलाई यस खण्डले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

परिच्छेद-३

वैकल्पिक विकास वित्त कोषको स्थापना र सञ्चालन

६. **वैकल्पिक विकास वित्त कोषको स्थापना** : (१) आयोजनामा लगानी गर्न एक वैकल्पिक विकास वित्त कोष स्थापना गरिएको छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषको मुख्य कार्यालय काठमाडौं उपत्यकामा रहनेछ र कोषले आवश्यकताअनुसार नेपालभित्र वा नेपालबाहिर शाखा कार्यालय वा सम्पर्क कार्यालय खोल्न सक्नेछ।

७. **कोष स्वशासित सङ्गठित संस्था हुने** : (१) कोष अविच्छिन्न उत्तराधिकारवाला एक स्वशासित सङ्गठित संस्था हुनेछ।

(२) कोषले कानूनी व्यक्तित्व प्राप्त गर्नेछ र कानूनी व्यक्तिको हैसियतले प्रचलित कानून बमोजिम अधिकारको प्रयोग, कर्तव्यको पालना र दायित्व निर्वाह गर्नेछ।

८. **कोषको पुँजीगत संरचना** : (१) कोषको अधिकृत पुँजी एक खर्ब रुपैयाँको हुनेछ र सो रकम एक सय रुपैयाँका दरले एक अर्ब कित्ता साधारण शेयरमा विभाजन गरिनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) कोषको चुक्ता पुँजी पच्चिस अर्ब रुपैयाँको हुनेछ र सो रकम एक सय रुपैयाँका दरले पच्चिस करोड कित्ता साधारण शेयरमा विभाजन गरिनेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी कोषको अधिकृत पुँजी र चुक्ता पुँजी बढाउन सक्नेछ।

(४) उपदफा (१) र (२) बमोजिमको शेयर सङ्ख्यालाई सतप्रतिशत मानी नेपाल सरकार र देहायको संस्था वा त्यस्तो संस्थाको समूहलाई देहाय बमोजिम शेयर वितरण गरिनेछः-

(क) नेपाल सरकार - एक्काउन्न प्रतिशत

(ख) देहायका अवकाश कोष वा कोष व्यवस्थापक संस्था - पच्चिस प्रतिशत

(अ) कर्मचारी सञ्चय कोष,

(आ) नागरिक लगानी कोष, र

(इ) सामाजिक सुरक्षा कोष।

(ग) जीवन बीमा, निर्जीवन र पुनर्बीमा कम्पनी - चौबिस प्रतिशत

(५) उपदफा (४) बमोजिम नेपाल सरकार र शेयर खरिद गर्ने अन्य संस्थाले आफूले लिन मञ्जुर गरेको शेयर बापतको रकम बढीमा दुई किस्तामा दुई आर्थिक वर्षभित्र चुक्ता गरिसक्नु पर्नेछ।

(६) उपदफा (४) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिमका शेयरधनीको शेयर सङ्ख्या त्यस्ता समूहका शेयरधनीको

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सहमतिमा निर्धारण हुनेछ र त्यसरी निर्धारण हुन नसकेमा समान रूपमा निर्धारण गर्नु पर्नेछ।

(७) उपदफा (४) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिम छुट्याएको शेयर पूरै वा आंशिक रूपमा कसैले खरिद नगरी बाँकी रहेमा त्यस्तो शेयर नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णय बमोजिम बिक्री गरिनेछ।

(८) उपदफा (४) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिमको कुनै शेयरधनीले शेयर बिक्री गर्न चाहेमा सोही संरचनाभित्र बाँकी रहेको समूहले खरिद गर्न सक्नेछ र त्यस्तो समूहले खरिद गर्न नचाहेमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले निर्धारण गरे बमोजिम शेयर बिक्री गरिनेछ।

(९) प्रचलित कानूनमा वा यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित उपदफा (४) को खण्ड (ख) बमोजिमका कोष बाहेकका अन्य सरकारी कोष वा अन्तर्राष्ट्रिय सरकारी वा अन्तरसरकारी वित्तीय संस्थाले कोषको शेयर खरिद गर्न चाहेमा समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णय बमोजिम कोषको शेयर बिक्री गर्न सकिनेछ। त्यसरी शेयर बिक्री गरेको सूचना नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

(१०) उपदफा (९) को प्रयोजनको लागि कोषमा नेपाल सरकारको उपदफा (४) को खण्ड (क) बमोजिमको शेयर सङ्ख्या छब्बिस प्रतिशतमा नघट्ने गरी बिक्री गर्न सकिनेछ।

(११) कोषको शेयर सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

९. **<u>कोषको काम र कर्तव्य</u>** : (१) यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम र कर्तव्यको अतिरिक्त कोषको काम र कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) मुलुकको आर्थिक विकास, रोजगारी प्रवर्द्धन र उच्च आर्थिक प्रतिफल दिन सक्ने पूर्वाधार आयोजनामा वित्तीय लगानी गर्ने,

(ख) खण्ड (क) को प्रयोजनको लागि दफा ३ बमोजिमको वैकल्पिक वित्त परिचालन गर्ने,

(ग) नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह वा कुनै सङ्गठित संस्था वा आयोजनाको तर्फबाट जमानत लिई ऋणपत्र जारी गर्ने,

(घ) दृष्टिबन्धक (हाइपोथिकेशन) लिई आयोजनामा वित्तीय लगानी गर्ने,

(ङ) प्रचलित कानूनको प्रतिकूल नहुने गरी नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट ऋण प्राप्त गर्ने,

(च) अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था वा विदेशी बैङ्क वा वित्तीय संस्थाबाट ऋण वा अनुदान रकम प्राप्त गर्ने,

(छ) मुलुकभित्र वा विदेशी पुँजी बजारमा ऋणपत्र वा मिश्रित वित्तीय उपकरण जारी गरी ऋण वा स्वपुँजी उठाउने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ज) कोषले जारी गरेका ऋणपत्र वा डिबेन्चर मुलुकभित्र वा विदेशी पुँजी बजारमा सूचीकृत गरी धितोपत्र बजारमा खरिद बिक्री गर्ने वा तरलता बजार विकास गर्ने,

(झ) आयोजनामा ऋण वा स्वपुँजी वा दुवै परिचालन गर्ने,

(ञ) बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासँग समन्वय गरी आयोजनाको लागि जमानत, प्रतीतपत्र खोल्न सहजीकरण गर्ने,

(ट) आयोजनामा लगानी गर्ने उद्देश्यले छुट्टै खाता खोली कोष स्थापना गर्ने,

(ठ) आफ्नो पूर्ण वा आंशिक स्वामित्वमा सहायक कम्पनी स्थापना गरेर वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको बैङ्क, पूर्वाधार विकास बैङ्क वा वित्तीय संस्थासँगको सहलगानीमा आयोजना विकास वा लगानी गर्ने,

(ड) वैकल्पिक विकास वित्त कोष वा अन्य कोषको व्यवस्थापकको रूपमा काम गर्ने,

(ढ) मागको आधारमा सार्वजनिक निकायलाई आयोजना विकास गर्न परामर्श सेवा प्रदान गर्ने,

(ण) नेपाल राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृतिमा विदेशी पुँजी बजारमा सूचीकृत हुने र धितोपत्र सम्बन्धी उपकरण जारी गर्ने, गराउने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(त) नेपाल राष्ट्र बैङ्कको स्वीकृतिमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाबाट कुनै आयोजनाको लागि ऋण लिने तथा त्यस्तो ऋणलाई आवश्यकता अनुसार हेजिङ्ग गर्ने,

(थ) कुनै सङ्गठित संस्था वा आयोजनाले पूर्वाधार आयोजना कार्यान्वयन गर्न रकम जुटाउन अनुरोध गरेमा वित्तीय मध्यस्थ (इन्टरमेडियरी) को रूपमा काम गर्ने,

(द) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित कुनै वित्तीय वा अन्य संस्था प्राप्ति (एक्विजिशन) गर्ने,

(ध) कोषले ऋण वा जमानत प्रदान गरेको आयोजनाको अनुगमन गर्ने,

(न) वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन गर्ने सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका अन्य काम गर्ने।

(२) कोषले विकास गरेका आयोजना मध्ये नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णय बमोजिम तोकिएका आयोजना सञ्चालनका लागि छुट्टै कम्पनी, सहायक कम्पनी वा निकाय स्थापना गर्न सकिनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम स्थापना भएको कम्पनी वा निकायमा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था तथा स्वदेशी वा विदेशी लगानीकर्ताबाट स्वपुँजी वा बन्ड वा ऋणपत्र जारी गरी पुँजी सङ्कलन गर्न सक्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) यस दफा बमोजिम कोषको तर्फबाट गर्नु पर्ने काम समितिले गर्नेछ।

परिच्छेद-४

सञ्चालक समिति सम्बन्धी व्यवस्था

१०. **सञ्चालक समिति** : (१) कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन गर्न देहाय बमोजिमको एक सञ्चालक समिति रहनेछ :-

(क) सचिव, मन्त्रालय -अध्यक्ष

(ख) मन्त्रालयको सहसचिव -सञ्चालक

(ग) पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित मन्त्रालयका इन्जिनियरिङ्ग सेवाका सहसचिवमध्येबाट मन्त्रालयले तोकेको एक जना सहसचिव -सञ्चालक

(घ) दफा ८ को उपदफा (४) को खण्ड (ख) बमोजिमका शेयरधनीको तर्फबाट एक जना प्रतिनिधि -सञ्चालक

(ङ) दफा ८ को उपदफा (४) को खण्ड (ग) बमोजिमका शेयरधनीको तर्फबाट एक जना प्रतिनिधि -सञ्चालक

(च) समितिबाट कम्तीमा एक जना महिला सहित नियुक्त स्वतन्त्र विशेषज्ञ दुई जना -सञ्चालक

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दफा ८ को उपदफा (४) को खण्ड (ख) वा (ग) बमोजिमका शेयरधनीको सहमतिमा हरेक दुई वर्षमा आलोपालो हुने गरी त्यस्तो समूहको शेयरधनीको तर्फबाट पहिलो पटक एक एक जना सञ्चालक रहनेछन्।

तर त्यसरी सहमति कायम हुन नसकेमा त्यस्ता संस्थाको वर्णानुक्रम अनुसार आलोपालो हुने गरी एक एक जना सञ्चालक रहनेछन्।

(३) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले समितिको सचिव भई काम गर्नेछ।

(४) उपदफा (१) को खण्ड (च) बमोजिमको सञ्चालकको कार्य अवधि दुई वर्षको हुनेछ र निज थप एक कार्य अवधिको लागि पुनः नियुक्त हुन सक्नेछ।

(५) उपदफा (१) को खण्ड (ख) र (ग) बमोजिमका सञ्चालकलाई मन्त्रालयले र खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिम नियुक्त हुने सञ्चालकलाई सम्बन्धित शेयरधनीले जुनसुकै बखत परिवर्तन गर्न सक्नेछ।

(६) कार्य अवधि पूरा नहुँदै कुनै सञ्चालकको पद रिक्त हुन गएमा बाँकी अवधिको लागि सो पद जुन प्रक्रियाबाट पूर्ति गरिएको हो सोही प्रक्रियाबाट पूर्ति गर्नु पर्नेछ।

(७) अध्यक्ष बाहेक अन्य सञ्चालकले पहिलो बैठकमा भाग लिनुअघि शपथ सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम अध्यक्ष समक्ष पद तथा गोपनीयताको शपथ लिनु पर्नेछ।

११. **स्वतन्त्र विशेषज्ञ सञ्चालकको योग्यता** : स्वतन्त्र विशेषज्ञ सञ्चालकको पदमा नियुक्त हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको हुनु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) नेपाली नागरिक भएको,

(ख) अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन, वाणिज्यशास्त्र, विकास अध्ययन, कानून, इन्जिनियरिङ्ग, वित्त विश्लेषण वा वित्तशास्त्र विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर उपाधि हासिल गरी कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्था, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था वा पूर्वाधार आयोजनाको क्षेत्रमा कम्तीमा दश वर्षको व्यवस्थापकीय अनुभव भएको वा वैकल्पिक वित्त परिचालन वा आयोजना विश्लेषणको क्षेत्रमा कम्तीमा पाँच वर्षको अनुभव हासिल गरेको वा सरकारी सेवाको राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी वा सोभन्दा माथिल्लो पदमा कम्तीमा पाँच वर्ष काम गरेको,

(ग) कुनै बैङ्क, वित्तीय संस्था, बीमा कम्पनी, कोष व्यवस्थापक संस्था वा धितोपत्र बजारसँग सम्बन्धित कम्पनीको कुनै पदमा बहाल नरहेको।

१२. <u>स्वतन्त्र विशेषज्ञ सञ्चालकको अयोग्यता र पद रिक्त हुने अवस्था</u> : (१) देहायको कुनै व्यक्ति स्वतन्त्र विशेषज्ञ सञ्चालकको पदमा नियुक्त हुन वा त्यस्तो पदमा बहाल रहन अयोग्य मानिनेछ :-

(क) दफा ११ बमोजिमको योग्यता नपुगेको,

(ख) दामासाहीमा परेको,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) भ्रष्टाचार, जालसाजी, कीर्ते, ठगी, चोरी, सम्पत्ति शुद्धीकरण, मानव बेचबिखन वा ओसारपसार, अपहरण, जबरजस्ती करणी, प्राचीन स्मारक वा वन्यजन्तु विरुद्धको कसूर वा अन्य कुनै सङ्गठित अपराध वा नैतिक पतन देखिने फौजदारी कसूरमा दोषी ठहरिएको,

(घ) कोषबाट ऋण प्राप्त गरी आयोजना कार्यान्वयन गरिरहेको सङ्गठित संस्थाको सञ्चालक, शेयरधनी वा सदस्य पदमा वा कुनै फर्मधनी वा साझेदारको रूपमा बहाल रहेको,

(ङ) कोषसँग भएको कुनै ठेक्का वा खरिद सम्झौतामा कुनै प्रकारले संलग्नता रहेको वा कुनै स्वार्थ रहेको,

(च) प्रचलित कानून बमोजिम कालोसूचीमा परेको।

(२) देहायको कुनै अवस्थामा स्वतन्त्र विशेषज्ञ सञ्चालकको पद रिक्त हुनेछः-

(क) उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालक हुन अयोग्य भएमा,

(ख) मनासिब कारण खुलाई समितिलाई पूर्वसूचना नदिई लगातार तीन पटक वा सोभन्दा बढी समितिको बैठकमा अनुपस्थित भएमा,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ग) शारीरिक वा मानसिक अस्वस्थताको कारण सञ्चालकको रूपमा कार्यसम्पादन गर्न असमर्थ रहेको भनी समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले पदमुक्त गरेमा,

(घ) निजले नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद् समक्ष लिखित राजीनामा दिएमा,

(ङ) निजको मृत्यु भएमा।

१३. **समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि** : (१) समितिको बैठक अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा आवश्यकता अनुसार बस्नेछ।

(२) समितिको सचिवले बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौबिस घण्टा अघि अध्यक्षको निर्देशन अनुसार बैठकको कार्यसूची सहित सञ्चालकलाई लिखित सूचना दिनु पर्नेछ। त्यस्तो सूचना विद्युतीय माध्यमबाट पनि दिन सकिनेछ।

(३) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र निजको अनुपस्थितिमा दफा १० को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको सञ्चालकले बैठकको अध्यक्षता गर्नेछ।

(४) समितिको बैठकमा पचास प्रतिशतभन्दा बढी सञ्चालक उपस्थित भएमा गणपूरक सङ्ख्या पुगेको मानिनेछ।

(५) कुनै सञ्चालक काठमाडौं उपत्यकाभित्र नरहेको वा काबुबाहिरको परिस्थिति उत्पन्न भई बैठकमा उपस्थित हुन नसकेको कारणले श्रव्य-दृश्य माध्यमबाट समितिको बैठकमा उपस्थित हुन निजले गरेको अनुरोध बमोजिम त्यस्तो माध्यमबाट

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

उपस्थित रहेमा उपदफा (४) को प्रयोजनको लागि निज उपस्थित भएको मानिनेछ।

(६) समितिको बैठकमा बहुमतको निर्णय मान्य हुनेछ र मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने सञ्चालकले निर्णायक मत दिन सक्नेछ।

(७) समितिको बैठकमा उपस्थित भई भाग लिए बापत सञ्चालकले पाउने बैठक भत्ता मन्त्रालयको सहमतिमा समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(८) समितिले लगानीसँग सम्बन्धित मन्त्रालयको सचिव, नेपाल सरकारको कुनै अधिकृत वा विशेषज्ञलाई समितिको बैठकमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

(९) दफा १० को उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिम नियुक्त हुने सञ्चालकले आफ्नो कम्पनीले बीमा गरेको कुनै आयोजनासँग सम्बन्धित विषयमा छलफल हुने बैठकमा भाग लिन पाउने छैन।

(१०) समितिको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

१४. **<u>समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार</u>** : यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारको अतिरिक्त समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) कोषको नीति, कार्यक्रम र योजना स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गराउने,

(ख) कोषलाई नीतिगत निर्देशन दिने,

(ग) आवश्यकता अनुसार लगानी र वित्तीय उपकरण स्वीकृत गर्ने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) यस ऐन बमोजिम स्थापना हुने विभिन्न कोषको कार्यसञ्चालन प्रक्रिया निर्धारण गर्ने,

(ङ) रोजगारीका अवसर सिर्जना, आर्थिक समृद्धि वा निकासी प्रवर्द्धन गर्ने पूर्वाधार वा उत्पादनमूलक क्षेत्रको आयोजनाको अध्ययन तथा मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने,

(च) दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिमको आयोजनामा लगानी स्वीकृत गर्ने, गराउने,

(छ) कोषले परिचालन गरेको वित्तीय तथा लगानी उपकरणको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने,

(ज) कोषको स्रोत र विनियोजनको पारदर्शिता तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सुनिश्चित गर्ने, गराउने,

(झ) कोषको काम कारबाहीमा संस्थागत सुशासन कायम गर्ने, गराउने,

(ञ) आयोजनामा लगानी गर्दा जलवायु परिवर्तनका जोखिम न्यूनीकरण, वातावरणीय संरक्षणका उपाय, दिगो विकास र त्यसको सकारात्मक सामाजिक प्रभाव सुनिश्चित गर्न आवश्यक मापदण्ड वा मार्गदर्शन स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग सिंहदरबार

(ट) आयोजनामा लगानी गर्दा जोखिम पहिचान र त्यसको न्यूनीकरण गर्न बीमा लगायतका आवश्यक सुरक्षणका उपाय अवलम्बन गर्ने,

(ठ) राष्ट्रिय वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थासँग आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने,

(ड) वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन वा आयोजनामा लगानी गर्दा यो ऐन, यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली, अन्य प्रचलित कानून, कोषको साधारण सभाको निर्णय तथा आयोजना लगानी सम्बन्धी स्थापित अभ्यास र प्रचलनको पालना गर्ने, गराउने,

(ढ) यस ऐन बमोजिम कोषले सम्पादन गर्नु पर्ने कामसँग सम्बन्धित सहायक कम्पनी संस्थापना गर्ने,

(ण) कोषले कुनै आयोजना वा सङ्गठित संस्थामा गरेको ऋण लगानीलाई स्वपुँजीमा रुपान्तरण गर्ने,

(त) वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने, गराउने।

१५. <u>जानकारी गराउनु पर्ने</u> : (१) सञ्चालकले निज नियुक्ति भएको मितिले तिस दिनभित्र समितिको बैठकमा देहायका विषय जानकारी गराउनु पर्नेछ :-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) बैठकमा भाग लिँदाका बखत निजको एकाघरका परिवारका सदस्यको विवरण,

(ख) निज वा निजको एकाघरको परिवारको कुनै सदस्यको कोषमा शेयर रहेको वा कोषले लगानी गरेको कुनै कम्पनीको संस्थापक शेयरधनी, आधारभूत शेयरधनी वा सञ्चालक पदमा बहाल रहे वा नरहेको,

(ग) निज वा निजको एकाघरको परिवारको कुनै सदस्यको कोषमा शेयर रहेको वा कोषले लगानी गरेको कुनै कम्पनीको शेयरधनी रहेको भए निजले लिएको शेयर सङ्ख्या र शेयरको प्रकृति,

(घ) निज नियुक्त हुनुभन्दा अघिल्लो तीन वर्षको अवधिमा निज वा निजको एकाघरको परिवारको कुनै सदस्यको कोषमा शेयर रहेको वा कोषले लगानी गरेको कुनै पूर्वाधार कम्पनीमा प्रबन्ध निर्देशक, प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लेखापरीक्षक, प्रबन्धक, कार्यकारी निर्देशक वा निर्णय गर्न सक्ने वा निर्णयमा प्रभाव पार्न सक्ने कुनै पदमा बहाल रहे वा नरहेको,

(ङ) दफा १२ बमोजिम सञ्चालक पदमा नियुक्त हुन निज अयोग्य नभएको विषय,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(च) सञ्चालक पदमा रहँदा कुनै विषयमा निजको स्वार्थ रहेको विषय।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालकले जानकारी गराएको विषय कोषले अभिलेख गरी राख्नु पर्नेछ।

(३) समितिले कुनै निर्णय गर्दा कुनै सञ्चालकको स्वार्थ बाझिने अवस्था भएमा त्यस्तो सञ्चालकले सो विषयको छलफल तथा मतदानमा भाग लिनु हुँदैन।

(४) उपदफा (१) बमोजिम सञ्चालकले जानकारी नगराएको कुनै विषय उपर समितिको बैठकमा भएको छलफलमा भाग लिने त्यस्तो सञ्चालकको स्वार्थ बाझिने विषय नरहेको मानिनेछ।

१६. सञ्चालकको जिम्मेवारी र जवाफदेहिता : (१) यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम सञ्चालकको हैसियतमा गर्नु पर्ने जिम्मेवारी पूरा गर्नु, कोषको तर्फबाट कार्यसम्पादन गर्नु र कोषको हितमा काम गर्नु प्रत्येक सञ्चालकको जिम्मेवारी हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जिम्मेवारी पूरा गर्न सञ्चालक व्यक्तिगत तथा सामूहिक रूपमा जवाफदेही हुनेछ।

(३) कुनै सञ्चालकले बदनियत वा लापरबाही गरी कोषलाई हानि, नोक्सानी गरे वा गराएमा त्यस्तो सञ्चालक त्यस्तो हानि, नोक्सानीप्रति व्यक्तिगत रूपमा जवाफदेही र प्रचलित कानून बमोजिम कारबाहीको भागिदार हुनेछ।

१७. उपसमिति वा कार्यदल गठन गर्न सक्ने : (१) समितिले देहाय बमोजिमका उपसमिति गठन गर्न सक्नेछः-

(क) लेखापरीक्षण उपसमिति,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) लगानी उपसमिति,

(ग) जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन उपसमिति।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका उपसमितिको गठन, कार्य अवधि तथा कार्यक्षेत्रगत सर्त समितिले त्यस्तो उपसमिति गठन गर्दाको बखत निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(३) समितिले कुनै खास विषय अध्ययन, अनुसन्धान वा जाँचबुझ गर्न वा कुनै खास प्रयोजनको लागि आवश्यकता अनुसार कार्यदल गठन गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम गठन हुने कार्यदलको कार्यक्षेत्रगत सर्त त्यस्तो कार्यदल गठन गर्दाका बखत समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-५
कोषको सङ्गठन संरचना

१८. **कोषको सङ्गठन संरचना** : (१) कोषको सङ्गठन संरचना समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले स्वीकृत गरे बमोजिम हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको सङ्गठन संरचनामा नेपाल सरकारले खटाएका कर्मचारी, कोषले कार्यसम्पादन करार गरी करार सेवामा नियुक्त गरेका कर्मचारी र सेवा करारमा लिइने विज्ञ रहनेछन्।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सेवा करार वा करार सेवामा नियुक्त हुने विज्ञ वा कर्मचारीको पारिश्रमिक, सेवाका सर्त र अन्य सुविधा मन्त्रालयको सहमतिमा समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१९. **<u>प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्ति</u>** : (१) कोषको दैनिक प्रशासन सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा कार्यसम्पादन गर्न एक प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रहनेछ।

(२) प्रमुख कार्यकारी अधिकृत कोषमा पूरा समय काम गर्ने प्रमुख प्रशासकीय पदाधिकारी हुनेछ।

(३) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्तिको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद् समक्ष सिफारिस गर्न लोक सेवा आयोगको अध्यक्षको संयोजकत्वमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कको गभर्नर र लगानी बोर्ड नेपालको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत रहेको तीन सदस्यीय एक सिफारिस समिति रहनेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको सिफारिस समितिले दफा २० बमोजिमको योग्यता पुगेका व्यक्तिमध्येबाट प्रतिस्पर्धाको आधारमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नियुक्तिको लागि उपयुक्त तीन जनाको नाम सिफारिस गर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्रतिस्पर्धाको आधारमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको नाम सिफारिस गर्ने प्रक्रिया सिफारिस समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम नाम सिफारिस गर्दा वैकल्पिक वित्त परिचालन वा आयोजना विश्लेषणको क्षेत्रमा अनुभव हासिल गरेको व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ।

(७) उपदफा (४) बमोजिम सिफारिस भएका व्यक्तिमध्येबाट नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले एक जनालाई प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पदमा नियुक्त गर्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(८) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पदावधि चार वर्षको हुनेछ र निजको कार्यसम्पादन स्तर उत्कृष्ट भएमा अर्को एक अवधिको लागि निज पुनः नियुक्त हुन सक्नेछ।

(९) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पारिश्रमिक, सेवाका सर्त र अन्य सुविधा मन्त्रालयको सहमतिमा समितिले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ।

(१०) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्ति नभएसम्मको लागि वा नियुक्ति भएकोमा प्रचलित कानून बमोजिम निलम्बनमा परेको वा निजको पद रिक्त रहेको अवस्थामा त्यस्तो अवधिसम्मको लागि मन्त्रालयले तोकेको मन्त्रालयको सहसचिवले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको रूपमा कोषको कार्यसम्पादन गर्नेछ।

२०. <u>प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको योग्यता र अयोग्यता</u> : (१) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पदमा नियुक्त हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पुगेको व्यक्ति हुनु पर्नेछ :-

(क) नेपाली नागरिक,

(ख) पैंतिस वर्ष उमेर पूरा भएको र पैंसठ्ठी वर्ष उमेर पूरा नभएको,

(ग) मान्यता प्राप्त शिक्षण संस्थाबाट वित्त विश्लेषण, अर्थशास्त्र, व्यवस्थापन वा वाणिज्यशास्त्र, सार्वजनिक विकास प्रशासन, वाणिज्य कानून वा इन्जिनियरिङ्ग विषयमा कम्तीमा स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरेको,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) पूर्वाधार संरचना, आयोजना निर्माण तथा विकास, सार्वजनिक-निजी साझेदारी, लगानी प्रवर्द्धन, विकास प्रशासन, बैङ्किङ, वित्तीय क्षेत्र, औद्योगिक व्यवस्थापन वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय क्षेत्र वा संस्थामा कम्तीमा दश वर्षको व्यवस्थापकीय अनुभव हासिल गरेको,

(ङ) उपदफा (२) बमोजिम अयोग्य नरहेको।

(२) देहायको व्यक्ति प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पदमा नियुक्त हुन वा बहाल रहन योग्य हुने छैन:-

(क) उपदफा (१) बमोजिमको योग्यता नभएको,

(ख) भ्रष्टाचार, चोरी, मानव बेचबिखन वा ओसारपसार, सम्पत्ति शुद्धीकरण, सङ्गठित अपराध, जबरजस्ती करणी, कीर्ते तथा जालसाजी जस्ता नैतिक पतन देखिने कुनै फौजदारी कसूरमा अदालतबाट कसूरदार ठहरिएको,

(ग) विदेशी मुलुकको स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र लिएको भए सो त्याग नगरेको,

स्पष्टीकरण : यस दफाको प्रयोजनको लागि "स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र" भन्नाले विदेशी मुलुकले कुनै सर्त तोकी वा नतोकी सो मुलुकमा स्थायी रूपले

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

बसोबास गर्न पाउने गरी नेपाली नागरिकलाई उपलब्ध गराएको डाइभर्सिटी इमिग्रेन्ट भिसा (डि.भी.), परमानेन्ट रेजिडेन्ट भिसा (पि.आर.) वा ग्रीन कार्ड सम्झनु पर्छ र सो शब्दले नेपाली नागरिकलाई विदेशमा स्थायी रूपमा बसोबास गर्न दिइएको जुनसुकै नामको स्थायी आवासीय अनुमतिलाई समेत जनाउँछ।

(घ) प्रचलित कानून बमोजिम कालोसूचीमा रहेको वा त्यस्तो कालोसूचीबाट फुकुवा भएको मितिले कम्तीमा तीन वर्ष पूरा नभएको।

(३) उपदफा (१) को खण्ड (क) र उपदफा (२) को खण्ड (ग) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ भएपछि पहिलो पटक बढीमा चार वर्षका लागि यस ऐन बमोजिमको योग्यता पूरा गरेको कुनै विदेशी नागरिक वा विदेशी मुलुकको स्थायी आवासीय अनुमतिपत्र प्राप्त गरेको व्यक्तिलाई प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पदमा नियुक्तिको लागि दफा १९ बमोजिम सिफारिस गर्न बाधा पुगेको मानिने छैन।

(४) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतमा नियुक्ति भई पदावधि समाप्त भएको मितिले तीन वर्षसम्म आफू कोषमा रहेको अवधिमा यस ऐन बमोजिम लगानी स्वीकृति भएको आयोजनामा संलग्न हुन पाइने छैन।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

तर नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको वा नेपाल सरकारको नियन्त्रणमा रहेको कुनै सङ्गठित संस्थाबाट कार्यान्वयन भएको कुनै आयोजनामा संलग्न हुन यस उपदफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

२१. **<u>प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पद रिक्त हुने अवस्था</u>** : (१) देहायको अवस्थामा प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको पद रिक्त हुनेछ :-

(क) दफा २० को उपदफा (२) बमोजिमको अयोग्यता सिर्जना भएमा वा अयोग्य ठहरिएमा,

(ख) कार्यक्षमताको अभाव, खराब आचरण वा दफा २३ को उपदफा (४) बमोजिम निजको कार्यसम्पादनको स्तर सन्तोषजनक नभएको कारणले समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले निजलाई पदबाट हटाएमा,

(ग) निजको पदावधि समाप्त भएमा,

(घ) निजले समिति मार्फत आफ्नो पदबाट दिएको राजीनामा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भएमा,

(ङ) निजको मृत्यु भएमा।

(२) उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिम पदमुक्त गर्नुअघि निजलाई सफाइ पेस गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ।

२२. **<u>प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार</u>** : यस ऐनमा अन्यत्र उल्लिखित काम, कर्तव्य र अधिकारका अतिरिक्त

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रमुख कार्यकारी अधिकृतको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) समितिको बैठकको लागि प्रस्ताव तयार गर्ने,

(ख) आयोजनाको लगानी स्वीकृतिको लागि समितिमा प्रस्ताव पेस गर्ने,

(ग) कोषबाट भएको निर्णय वा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(घ) कोषको कार्यक्रम, वार्षिक बजेट, व्यावसायिक योजना वा कम्तीमा पाँच वर्षको आवधिक रणनीति तयार गरी स्वीकृतिको लागि समितिमा पेस गर्ने,

(ङ) कोषको कार्यक्रम, वार्षिक बजेट, व्यावसायिक योजना र रणनीतिक योजना कार्यान्वयन गर्ने,

(च) कोषबाट लगानी भएको आयोजना कार्यान्वयनको अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदन समितिमा पेस गर्ने,

(छ) वैकल्पिक वित्त उपकरण उपयोगको सम्भाव्यता सम्बन्धमा अध्ययन गरी समितिमा प्रतिवेदन गर्ने,

(ज) समितिले निर्धारण गरेका अन्य कार्य गर्ने, गराउने।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२३. **कार्यसम्पादन करार गर्नु पर्ने** : (१) दफा १९ बमोजिम नियुक्त प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र समितिबिच निज नियुक्त भएको तिस दिनभित्र वार्षिक कार्यसम्पादन करार गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यसम्पादन करारमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका विषय उल्लेख गर्नु पर्नेछ :-

(क) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले एक वर्षभित्र सम्पादन गर्नु पर्ने कार्य विवरण तथा निजको जिम्मेवारी,

(ख) आयोजना सम्बन्धी नेपाल सरकारको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट, रणनीतिक योजना, समितिबाट पारित प्रस्ताव र निर्णय तथा निजले पेस गरेको रणनीति र कार्ययोजना सम्बन्धी प्रस्तावमा उल्लिखित व्यावसायिक कार्यक्रम, योजना, रणनीति, कार्ययोजना र सोको कार्यान्वयनको खाका तथा समय सीमाको विवरण,

(ग) कार्यसम्पादनको मापन गर्न सकिने गरी तयार गरिएको मापन सूचक वा अपेक्षित उपलब्धिको परिणामको विवरण,

(घ) कार्यसम्पादनको गुणस्तर, कार्यसम्पादन करारमा अपेक्षा गरेको भन्दा कम उपलब्धि हासिल भएमा वा त्यस्तो

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

उपलब्धि हासिल हुन नसकेमा सोप्रति निजको जवाफदेहिता,

(ङ) कार्यसम्पादनसँग सम्बन्धित अन्य आवश्यक विषय।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यसम्पादन करार बमोजिम प्रमुख कार्यकारी अधिकृतबाट सम्पादन भएको कामको परिणाम र उपलब्धि वा त्यसको गुणस्तर, कार्यसम्पादन करारमा उल्लिखित समय सीमा वा स्तर बमोजिम भए वा नभएको सम्बन्धमा समितिले तोकेको स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ताबाट प्रत्येक वर्ष मूल्याङ्कन गरिनेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम मूल्याङ्कन गर्दा कार्यसम्पादनस्तर कमजोर भएको देखिएमा समितिको सिफारिसमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले प्रमुख कार्यकारी अधिकृतलाई पदबाट हटाउन सक्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्रमुख कार्यकारी अधिकृतलाई पदबाट हटाउनुअघि निजलाई सफाइ पेस गर्ने मनासिब मौका दिनु पर्नेछ।

परिच्छेद-६

आयोजनामा लगानी

२४. **आयोजनामा लगानी गर्न सक्ने** : (१) कोषले यस ऐन, नेपाल सरकारको पूर्वाधार विकास नीति तथा कोषको आयोजना लगानी नीतिको अधीनमा रही आफ्नो कोषमा रहेको वा दफा ३४ बमोजिमको अन्य कोषमा जम्मा भएको रकम दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिमको आयोजनामा लगानी गर्न सक्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) को प्रयोजनको लागि कोषले उपयुक्त देखेको आयोजनामा देहायको कुनै वा सबै उपाय अपनाई लगानी गर्न सक्नेछ :-

(क) शेयर खरिद गरी स्वपुँजी प्रवाह,

(ख) ऋण प्रवाह,

(ग) खण्ड (क) वा (ख) बमोजिम स्वपुँजी र ऋण लगानी,

(घ) विशिष्ट जमानत प्रदान,

(ङ) तोकिए बमोजिमका अन्य वित्तीय उपकरणको प्रयोग।

(३) यस ऐन बमोजिम कोषले आयोजनामा गरेको ऋण लगानीको नेपाल राष्ट्र बैङ्कले नियमन र अनुगमन गरी आवश्यकता अनुसार निर्देशन जारी गर्न सक्नेछ। त्यसरी जारी गरिएको निर्देशनको पालना गर्नु कोषको कर्तव्य हुनेछ।

२५. **<u>आयोजनाको अध्ययन गर्नु पर्ने</u>** : (१) कोषमा लगानीको लागि प्रस्ताव गरिएको आयोजनामा कोषले लगानी गर्नुअघि त्यस्तो आयोजनाको देहायको पक्षमा अध्ययन गर्नु पर्नेछ :-

(क) आयोजनाको समग्र आर्थिक तथा वित्तीय सबलता,

(ख) उच्च प्रतिफल दिन सक्ने सम्भाव्यता,

(ग) आयोजना कार्यान्वयन मार्फत अधिक रूपमा निजी लगानी परिचालन गर्न सक्ने क्षमता,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(घ) मुलुकको दिगो विकास र समग्र आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा योगदान पुऱ्याउने क्षमता,

(ङ) रोजगारीका अवसर विस्तार गर्न सक्ने क्षमता, र

(च) अत्याधुनिक प्रविधि (स्टेट अफ आर्ट) को प्रयोग।

(२) उपदफा (१) बमोजिम आयोजनाको अध्ययनको अतिरिक्त कोषले छुट्टै संरचना, संस्था वा समूह मार्फत त्यस्तो आयोजनाको जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको अध्ययनबाट लगानी गर्न उपयुक्त हुने देखेमा कोषले दीर्घकालीन र उच्च लाभ तथा न्यूनतम जोखिम भएको आयोजनामा लगानी गर्नेछ।

(४) कोषले आयोजनामा ऋण लगानी गर्दा आवश्यक धितो लिनु पर्नेछ। त्यस्तो धितो पर्याप्त नहुने देखिएमा कोषले समग्र आयोजनालाई धितोमा लिनु पर्नेछ।

२६. **<u>आयोजना कार्यान्वयनका सर्त</u>** : (१) दफा २५ बमोजिम लगानीको लागि उपयुक्त देखिएको आयोजनामा लगानी सुरु गर्नुअघि त्यस्तो आयोजनाले देहायका प्रतिबद्धता पूरा गर्नु पर्नेछ :-

(क) आयोजनाबाट प्रभावित हुने वातावरणीय मापदण्डको पालना र वातावरण मैत्री निर्माण सामग्री तथा प्रविधिको उपयोग गर्ने,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(ख) संस्थागत सुशासन कायम गर्ने,

(ग) आयोजनाको जोखिम विश्लेषण, बजार अध्ययन, लागत लाभ विश्लेषण र मूल्याङ्कन गर्ने संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने,

(घ) आयोजना कार्यान्वयनबाट प्राप्त हुने प्रतिफलको प्रक्षेपण र मूल्याङ्कन गर्ने संयन्त्रको व्यवस्था गर्ने।

(२) कोषबाट लगानी स्वीकृत भएको आयोजनाले आयोजना कार्यान्वयनको क्रममा देहायका सर्तको पालना गर्नु पर्नेछ :-

(क) प्राविधिक, व्यावसायिक, सांस्कृतिक, जलवायु र वातावरणीय पक्षको आवधिक मूल्याङ्कन,

(ख) आयोजनाको जोखिम न्यूनीकरणको लागि आवश्यक व्यवस्था,

(ग) सार्वजनिक-निजी क्षेत्र र स्थानीय समुदायसँग आवश्यक समन्वय र सहयोग,

(घ) तोकिए बमोजिमका अन्य सर्त।

२७. <u>जमानत दिन सक्ने</u> : (१) कुनै आयोजनाको लागि आवश्यक लगानी जुटाउन कोष, नेपाल सरकार वा कुनै अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाको कुनै किसिमको जमानत आवश्यक भएको कारण देखाई आयोजना कार्यान्वयन गर्ने संस्थाले त्यस्तो जमानतको लागि कोषलाई अनुरोध गर्न सक्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुरोध भई आएमा देहायको सर्त पूरा गरेको आयोजनालाई आंशिक वा पूर्णरुपमा कोष आफैंले जमानत प्रदान गर्न वा जमानत प्रदान गर्नको लागि मन्त्रालय मार्फत नेपाल सरकार वा कुनै अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थालाई सिफारिस गर्न सक्नेछ :-

(क) कोषको अध्ययनबाट आयोजनाको प्रतिफल तथा जोखिम विश्लेषणका हिसाबले जमानत दिन योग्य भएको,

(ख) आयोजना सम्बद्ध मन्त्रालयबाट सिफारिस भएको,

(ग) राष्ट्रिय आयोजना बैङ्कमा समावेश भएको,

(घ) सार्वजनिक-निजी साझेदारी अन्तर्गत आयोजना कार्यान्वयन हुने भएमा लगानी बोर्ड नेपालको सिफारिस प्राप्त भएको।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सिफारिसको आधारमा नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाबाट जमानत स्वीकृत भएमा कोषले वैकल्पिक विकास वित्तका सम्भाव्य उपकरण मार्फत लगानी परिचालन गर्न सक्नेछ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम नेपाल सरकारको जमानतको लागि भएको सिफारिस उपर नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले आवश्यक देखेमा थप अध्ययन तथा विश्लेषण गराउन सक्नेछ।

(५) नेपाल सरकार वा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाको तर्फबाट जमानत दिएकोमा त्यसरी जमानत दिएको वा स्वीकृति

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्राप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र नेपाल सरकारको जमानत भए सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय र अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाको तर्फबाट जमानत दिएको भए सम्बन्धित वित्तीय संस्थालाई सोको विवरण सहित जानकारी दिनु पर्नेछ।

(६) यस दफामा लेखिएको कुनै कुराले प्रचलित कानून बमोजिम जमानत दिन सक्ने नेपाल सरकारको अधिकारलाई कुनै किसिमले सीमित गरेको वा बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

(७) उपदफा (३) र (५) बमोजिम कोषले जमानत दिने, अभिलेख राख्ने तथा फरफारक गर्ने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

२८. **लगानी रकम फिर्ता माग गर्न वा रोक्का गर्न सक्ने** : (१) यस ऐन बमोजिम भएको कुनै आयोजना सम्बन्धी सम्झौतामा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायको अवस्थामा कोषले कुनै सङ्गठित संस्था वा आयोजनालाई प्रवाह गरेको लगानी रकम फिर्ता माग गर्न वा भुक्तानी गर्नु पर्ने लगानी रकम रोक्का गर्न सक्नेछ :-

(क) आयोजनाले लगानीको सर्त पालना नगरेमा,

(ख) लगानी रकम आयोजनामा उपयोग नगरी अन्यत्र प्रयोग गरेमा वा दिशान्तर गरेमा,

(ग) झुठ्ठा विवरण वा तथ्य दिई लगानी प्राप्त गरेको प्रमाणित भएमा,

(घ) मनासिब कारण बिना लगानी रकमको अनुपात वा आयोजना कार्यान्वयन

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

तालिका बमोजिम आयोजना कार्यान्वयन नगरेमा,

(ङ) अर्को कुनै आयोजनामा कोषको ऋण लगानी भई कार्यान्वयन भइसकेकोमा त्यस्तो आयोजनाको भुक्तानीयोग्य ऋणको किस्ता रकम बमोजिम फिर्ता नगरेमा।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषले ऋण लगानीको रकम फिर्ता माग गरेमा त्यसरी माग गरेको समयसम्म कोषले आयोजनालाई प्रदान गरेको ऋणको साँवा, ब्याज र सेवा शुल्क बाँकी भए त्यस्तो रकम समेत सम्बन्धित सङ्गठित संस्था वा आयोजनाले कोषलाई अविलम्ब फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम रकम फिर्ता नगरेमा कोषले तोकिए बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी सम्बन्धित आयोजना आफ्नो नियन्त्रणमा लिनेछ र आफ्नो बाँकी रकम असुल गरी तोकिए बमोजिम अर्को कुनै सङ्गठित संस्थालाई त्यस्तो आयोजना कार्यान्वयन गर्न हस्तान्तरण गर्न सक्नेछ।

२९. **धितो र त्यसको परिणाम** : (१) कोषले कुनै आयोजनामा ऋण लगानी गर्दा वा जमानत दिँदा ऋण वा जमानत दिएको रकम असुल हुन सक्ने कुनै चल वा अचल सम्पत्ति वा कार्यान्वयन गर्न प्रस्तावित आयोजना धितोमा लिनु पर्नेछ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उपदफा (१) बमोजिम कुनै आयोजनाले धितो दिई कोषबाट ऋण लिए पश्चात् आयोजना वा आयोजनाको सम्पत्तिले खामेसम्म सोही सम्पत्ति धितो दिई अर्को कुनै व्यक्तिबाट ऋण

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

लिएमा त्यस्तो धितोमा दाबी गर्ने कोषको पहिलो अधिकार हुनेछ। कोषको ऋण वा जमानतको रकम असुल नभएसम्म अर्को व्यक्तिले त्यस्तो धितोमा दाबी गर्न सक्ने छैन।

(३) उपदफा (२) को प्रतिकूल हुने गरी अर्को कुनै व्यक्तिको पहिलो वा समान हक (पारीपासु) दाबी हुने गरी भएको कुनै सम्झौता, करार, प्रतिबद्धता, प्रबन्ध वा कारोबार स्वतः बदर हुनेछ।

(४) उपदफा (२) र (३) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषको अगुवाई वा कोष संलग्न भई सहवित्तीयकरण (कन्सोर्टियम फाइनान्स) को आधारमा आयोजना धितो वा दृष्टिबन्धक (हाइपोथिकेशन) राखी ऋण दिएकोमा त्यस्तो धितोमा सबै ऋणदाताको स्थिति समान रहनेछ।

परिच्छेद-७
सहुलियत तथा सुविधा

३०. **सरकारी ऋणपत्र सरह व्यवहार गरिने** : (१) यस ऐन बमोजिम नेपाल सरकारको जमानत प्राप्त गरी कोषले जारी गरेको ऋणपत्रलाई नेपाल सरकारले जारी गरेको विकास ऋणपत्र वा नागरिक बचतपत्र वा नेपाल राष्ट्र बैङ्कले जारी गरेको ऋणपत्र सरह व्यवहार गरिनेछ। त्यस्तो ऋणपत्र धितोपत्र बजारमा सूचीकृत हुन वा दोस्रो बजारमा खरिद बिक्री हुन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम बाहेक कोषले जारी गरेको अन्य वित्तीय उपकरण समेत धितोपत्र बजारमा सूचीकृत हुन र दोस्रो बजारमा खरिद बिक्री गर्ने प्रयोजनको लागि नेपाल

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सरकारले जारी गरेको ऋणपत्र सरह व्यवहार र शुल्क लाग्नेछ।

(३) कुनै बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले कोषले जारी गरेको कुनै क्षेत्रगत वित्तीय उपकरणमा लगानी गरेमा त्यस्तो बैङ्क वा वित्तीय संस्थाले बैङ्क वा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम निर्दिष्ट क्षेत्रगत कर्जामा लगानी गरेको मानिनेछ।

(४) कोषले जारी गर्ने ऋणपत्र सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

३१. लगानीकर्तालाई छुट, सुविधा वा सहुलियत दिन सकिने : (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले कोषले जारी गरेका विभिन्न वित्तीय उपकरणमा लगानी गर्ने व्यक्तिगत तथा संस्थागत लगानीकर्ता वा सङ्गठित संस्थालाई प्रचलित कानून बमोजिम कर छुट तथा अन्य सहुलियत प्रदान गर्न सक्नेछ।

(२) वैकल्पिक विकास वित्त सङ्कलन गर्न विदेशी पुँजी बजारमा जारी गर्ने वित्तीय उपकरण वा हरित क्षेत्रको आयोजनाको लागि कोषले जारी गर्ने वित्तीय उपकरणमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले विशेष छुट र सुविधा दिन सक्नेछ।

स्पष्टीकरण : यस उपदफाको प्रयोजनको लागि "हरित क्षेत्रको आयोजना" भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैङ्कले वर्गीकरण गरेको हरित क्षेत्रको आयोजना सम्झनु पर्छ र सो शब्दले नवीकरणीय ऊर्जा उत्पादन वा प्रसारण आयोजना, सहरी विकास पूर्वाधार वा जलवायु अनुकूलन आयोजनालाई समेत जनाउँछ।

३२. दस्तुरमा छुट दिन सकिने : (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन बमोजिम कोषले कुनै आयोजनामा लगानी गर्दा लगानी सुरक्षण बापत लिएको धितोको रजिष्ट्रेशन

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

पारित गर्नु पर्ने सम्झौता, करार वा धितोपत्र बापत लाग्ने दस्तुरमा छुट दिन सकिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लिखत पारित भएपछि कोषले सुरक्षण बापत लिएको सम्पत्ति वा आयोजना अन्य कसैलाई कुनै किसिमले हक हस्तान्तरण नहुने गरी रोक्का राख्न वा सुरक्षण बापत लिएको सम्पत्ति वा ऋण असुली नभएको कारणले आफ्नो नाममा हस्तान्तरण गर्न अनुरोध गरेमा कोषको नाममा रजिष्ट्रेशन, रोक्का वा दाखिल खारेज बापत लाग्ने दस्तुरमा छुट दिन सकिनेछ।

परिच्छेद-८

कोष सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

३३. कोषमा रहने रकम : (१) दफा ६ बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछ :-

(क) दफा ८ बमोजिमको शेयर बिक्रीबाट प्राप्त हुने रकम,

(ख) दफा ३ बमोजिम वैकल्पिक विकास वित्त परिचालनबाट प्राप्त हुने रकम,

(ग) कुनै आयोजना कार्यान्वयन वा संस्थागत विकासका लागि नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने रकम,

(घ) अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाबाट प्राप्त हुने ऋण वा अनुदान रकम,

(ङ) कोषले लगानी गरेको रकमबाट प्राप्त हुने ब्याज वा लाभांश रकम,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(च) कोषले प्रदान गर्ने सेवा शुल्क वा परामर्श सेवा बापतको रकम,

(छ) कुनै सङ्गठित संस्थाको ऋण लगानीको जमानत गरे वा वित्तीय मध्यस्थ निकायको सेवा प्रदान गरे बापत प्राप्त हुने सेवा शुल्कको रकम।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कोषलाई प्राप्त भएको रकम समितिले निर्धारण गरेको नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट इजाजत प्राप्त "क" वर्गको वाणिज्य बैङ्क वा पूर्वाधार विकास बैङ्कमा एक वा एकभन्दा बढी खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम खाता खोल्दा नेपाली रुपैयाँ र विदेशी मुद्राको छुट्टाछुट्टै खाता खोल्नु पर्नेछ।

३४. <u>अन्य कोष</u> : (१) कोष अन्तर्गत वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन गर्दा प्रत्येक वित्तीय उपकरण परिचालनबाट प्राप्त हुने रकमको छुट्टाछुट्टै लेखा राखी अन्य कोषमा छुट्टाछुट्टै रुपमा जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमका प्रत्येक कोषको वित्तीय उपकरणको प्रकृति र प्रयोजन अनुसार कोष कायम रहने निश्चित अवधि निर्धारण गरी सञ्चालन गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा जम्मा हुने रकम दफा ३३ को उपदफा (२) र (३) बमोजिम बैङ्कमा खाता खोली जम्मा गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम बाहेक कोषले आफ्नो व्यावसायिक कारोबार गर्दा तोकिए बमोजिमका अन्य कोष स्थापना गर्न सक्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

३५. **साधारण जगेडा कोष तथा स्वतन्त्र जगेडा कोष स्थापना गर्नु पर्ने** : (१) कोषले आर्जन गरेको खुद मुनाफाबाट आफ्नो चुक्ता पुँजीको दोब्बर रकम नपुगेसम्म प्रत्येक वर्ष कम्तीमा बिस प्रतिशत र त्यसपछि दश प्रतिशत रकम छुट्याइ एक साधारण जगेडा कोष स्थापना गर्नु पर्नेछ।

(२) कोषले आर्जन गरेको खुद मुनाफाबाट तोकिए बमोजिमको रकम कट्टा गरी अर्को स्वतन्त्र जगेडा कोष (फ्री रिजर्भ फन्ड) स्थापना गर्न सक्नेछ।

(३) उपदफा (१) वा (२) बमोजिम स्थापना गरेको कोषबाट बोनस शेयर जारी गर्न वा तोकिए बमोजिम अन्य कार्यमा उपयोग गर्न सकिनेछ।

३६. **लाभांश वितरण गर्नु पर्ने** : कोष वा दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषले आर्जन गरेको खुद मुनाफाबाट कोष वा दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषको अघिल्लो वर्षको कुनै नोक्सानी भए सो पूर्ति गरी दफा ३५ बमोजिमको साधारण जगेडा कोष तथा स्वतन्त्र जगेडा कोषमा रकम जम्मा गरेपछि बाँकी रहेको मुनाफा रकमबाट शेयरधनीलाई लाभांश वितरण गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-९

वित्तीय पारदर्शिता, लेखा तथा लेखापरीक्षण

३७. **वित्तीय पारदर्शिता** : (१) कोषले प्रत्येक तीन महिनामा आफ्नो वित्तीय विवरण तयार गरी नेपाल सरकार तथा शेयरधनीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

(२) कोषले उपदफा (१) बमोजिमको विवरण आवधिक रूपमा आफ्नो वेबसाइटमा सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(३) वित्तीय पारदर्शिता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

३८. **<u>कोषको लेखा</u>** : (१) कोषले आफ्नो हिसाब किताब, खाता, बही, स्रेस्ता र लेखाको वास्तविक अभिलेख यथार्थ र दुरुस्त राख्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिने लेखा दोहोरो लेखाप्रणालीमा आधारित लेखाका मान्य सिद्धान्त तथा मापदण्ड अनुरूप कारोबारको यथार्थ स्थिति देखिने गरी राख्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम कोषले लेखा राख्दा वैकल्पिक वित्त सङ्कलन गर्दा प्रत्येक वित्तीय उपकरण बापत सङ्कलन भएको रकम जम्मा भएका विभिन्न कोषको छुट्टाछुट्टै लेखा राख्नु पर्नेछ।

(४) कोषको लेखा अङ्ग्रेजी भाषामा र विद्युतीय माध्यममा समेत राख्नु पर्नेछ।

३९. **<u>वित्तीय प्रतिवेदन पेस गर्नु पर्ने</u>** : कोषले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले तीन महिनाभित्र आफ्नो र दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषको वासलात र नाफा नोक्सान तथा कोषको वास्तविक वित्तीय स्थिति देखिने गरी एकीकृत वित्तीय प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रालयमा पेस गर्नु पर्नेछ।

४०. **<u>आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्नु पर्ने</u>** : (१) कोषको कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण महालेखा नियन्त्रक कार्यालय वा सो कार्यालयले तोकेको कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) कोषले वित्तीय, प्रक्रियागत वा परिपालना जोखिम व्यवस्थापन र न्यूनीकरण गर्न प्रचलित कानून बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागु गर्नु पर्नेछ।

४१. **लेखापरीक्षण** : (१) कोष वा दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखापरीक्षण गर्दा महालेखापरीक्षकले प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएका कुराको अतिरिक्त कोषको काम कारबाही र वित्तीय कारोबार कानूनी र वित्तीय मापदण्ड अनुरूप भए वा नभएको सम्बन्धमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ।

परिच्छेद-१०
कोष खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

४२. **कोषको खारेजी** : (१) कोषको खारेजी गर्नु परेमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को पूर्वस्वीकृति लिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेजीको पूर्वस्वीकृति प्राप्त गर्न कोषले खारेज गर्नु पर्ने कारण, खारेजीको कार्ययोजना र समितिको निर्णय सहित मन्त्रालय मार्फत नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्समक्ष लेखी पठाउनु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम लेखी आएमा सोउपर अध्ययन गरी खारेजीको कारण मनासिब र कार्ययोजना उपयुक्त देखेमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले कोष खारेजी सम्बन्धी कारबाही प्रक्रिया अगाडि बढाउन सैद्धान्तिक स्वीकृति दिन सक्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कोषले आफ्नो ऋण तथा दायित्व पूर्ण रूपमा भुक्तानी गर्न सक्षम छ भन्ने मनासिब कारण र आधार नभई नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले उपदफा (१) बमोजिमको स्वीकृति दिने छैन।

(५) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट खारेजीको पूर्वस्वीकृति प्राप्त भएपछि कोषले यस ऐन बमोजिम वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन र आयोजनामा लगानीको काम गर्न सक्ने छैन।

(६) कोषको खारेजी सम्बन्धी अन्य व्यवस्था बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

४३. लिक्विडेटरको नियुक्ति : (१) दफा ४२ बमोजिम नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले कोष खारेज गर्ने स्वीकृति दिएपछि समितिले खारेजीको प्रस्ताव पारित गरी त्यस प्रयोजनको लागि एक जना लिक्विडेटर नियुक्ति गर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नियुक्त भएको लिक्विडेटरले कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम निजलाई प्राप्त हुने अधिकारको प्रयोग गर्न सक्नेछ।

४४. कोषको दामासाही : (१) कोषले तत्काल भुक्तानी गर्नु पर्ने ऋण वा दायित्व भुक्तानी गर्न नसकी बाँकी रहेमा वा भविष्यमा भुक्तानी गर्नु पर्ने सम्पूर्ण ऋण वा दायित्व पूरा गर्न नसक्ने अवस्था उत्पन्न भएमा वा कोषको दायित्वको रकम जायजेथाको मूल्यभन्दा बढी भएको अवस्थामा देहायमध्ये कसैले दामासाही सम्बन्धी कारबाही प्रारम्भ गर्न अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछः-

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(क) कोष आफैं,

(ख) नेपाल सरकार,

(ग) दश प्रतिशत भन्दा बढी शेयर भएको शेयरधनी, वा

(घ) कोष खारेज गर्नको लागि दफा ४३ बमोजिम नियुक्त भएको लिक्विडेटर।

(२) कोषको दामासाही सम्बन्धी अन्य व्यवस्था दामासाही सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

परिच्छेद-११

कसूर, सजाय तथा मुद्दाको कारबाही

४५. कसूर र सजाय : (१) यस ऐन बमोजिम कोषबाट प्रवाह हुने लगानी, ऋण वा दिइने जमानत वा अन्य सुविधा प्राप्त गर्न कसैले कोषलाई झुट्ठा वा गलत विवरण, प्रमाण, प्रतिवेदन वा लिखत पेस गरेमा वा गलत बेहोराको धितो राखेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्य गर्ने वा गराउनेलाई कोषमा भएको हानि नोक्सानी बराबरको रकम असुल गरी त्यस्तो रकमको दोब्बर रकम बराबरको जरिबाना र दुई वर्षसम्म कैद सजाय हुनेछ।

४६. मुद्दाको कारबाही र किनारा : (१) दफा ४५ को उपदफा (१) बमोजिमको कसूरको अनुसन्धान नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको अधिकारीले गर्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुसन्धान गर्दा कुनै विज्ञको परामर्श सेवा वा सहयोग लिनु पर्ने भएमा अनुसन्धान अधिकारीले त्यस्तो सेवा वा सहयोग लिन सक्नेछ र त्यस बापतको खर्च कोषले व्यहोर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको अनुसन्धान अधिकारीले अनुसन्धान प्रारम्भ गरेको मितिले साठी दिनभित्र अनुसन्धान पूरा गरी सम्बन्धित सरकारी वकिलको कार्यालयमा अनुसन्धान प्रतिवेदन पेस गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पेस गरेको अनुसन्धान प्रतिवेदनको आधारमा सम्बन्धित सरकारी वकिलले अभियोगपत्र तयार गरी प्रचलित कानून बमोजिम सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गर्नेछ।

४७. **नेपाल सरकार वादी हुने** : यस ऐन बमोजिम सजाय हुने कसूरको मुद्दामा नेपाल सरकार वादी हुनेछ।

परिच्छेद-१२

विविध

४८. **कोषको साधारण सभा** : (१) कोष स्थापना भएको एक वर्षभित्र र त्यसपछि प्रत्येक आर्थिक वर्ष सम्पन्न भएको छ महिनाभित्र कोषका शेयरधनीको वार्षिक साधारण सभा बस्नु पर्नेछ।

(२) कोषको साधारण सभा सम्बन्धी अन्य व्यवस्था पब्लिक लिमिटेड कम्पनी सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

४९. **कोषको वार्षिक कार्यक्रम र बजेट** : (१) कोषको वार्षिक कार्यसञ्चालनका लागि समितिले आफ्नो कार्यक्रम र बजेट पारित गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(२) कोषले प्रत्येक वर्ष आफ्नो व्यावसायिक योजना स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

५०. **वार्षिक प्रतिवेदन पेस गर्नु पर्ने** : (१) प्रमुख कार्यकारी अधिकृतले कोषले गरेको समग्र प्रगति, दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषको गतिविधि र प्रत्येक वित्तीय उपकरणबाट स्थापना भएको कोषको स्थिति, वैकल्पिक विकास वित्त परिचालन गर्न नेपाल सरकारले जमानत दिएको कारणबाट सिर्जना भएको नेपाल सरकारको दायित्व र अन्य सम्बद्ध वित्तीय विवरण समेटिएको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी साधारण सभाबाट स्वीकृत गराई आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र मन्त्रालयमा पेस गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम पेस भएको वार्षिक प्रतिवेदन मन्त्रालयले सार्वजनिक गरी मन्त्रालय र कोषको वेबसाइटमा समेत राख्नु पर्नेछ।

५१. **कोषको आवधिक मूल्याङ्कन गराउनु पर्ने** : (१) कोष तथा कोष अन्तर्गत रहेको दफा ३४ बमोजिमका अन्य कोषका उपकरणको वित्तीय स्थिति, यसको स्थायित्व, सम्पत्ति र दायित्व तथा कोषको समग्र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गर्न प्रत्येक तीन वर्षमा एक पटक अन्तर्राष्ट्रियस्तरको स्वतन्त्र मूल्याङ्कनकर्ताबाट कोषको मूल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको मूल्याङ्कनकर्ताले कोषको मूल्याङ्कन गरी तोकिए बमोजिमको विवरण सहितको प्रतिवेदन मन्त्रालय र समितिमा पेस गर्नु पर्नेछ।

५२. <u>संयुक्त उपक्रम (जोइन्ट भेन्चर) वा लगानीमा सहकार्य</u> : कोषले आयोजनाको स्रोत व्यवस्थापन र लगानी परिचालनको लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था वा स्वदेशी वा विदेशी लगानीकर्तासँग संयुक्त उपक्रमको कुनै संस्था वा सहायक कम्पनी स्थापना गर्न वा लगानीमा सहकार्य गर्न सक्नेछ।

५३. <u>समितिको संरचनामा हेरफेर</u> : दफा ८ बमोजिम शेयर पुँजीको संरचनामा हेरफेर वा परिवर्तन भएमा जुन अनुपातमा शेयर पुँजीको संरचनामा हेरफेर वा परिवर्तन भएको हो सोही अनुपातमा नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले समितिको गठनविधिमा हेरफेर वा परिवर्तन हुने निर्णय गरी कोषलाई जानकारी दिनु पर्नेछ।

५४. <u>कोषलाई निर्देशन दिन सक्ने</u> : (१) नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्ले आवश्यकता अनुसार कोषलाई निर्देशन दिन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिएको निर्देशनको पालना गर्नु कोषको कर्तव्य हुनेछ।

५५. <u>नेपाल सरकारसँग सम्पर्क</u> : कोषले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क गर्दा मन्त्रालय मार्फत गर्नु पर्नेछ।

५६. <u>आवश्यक हेरफेर सहित प्रचलित कानूनको व्यवस्था लागु हुने</u> : यस ऐनमा लेखिएका विषयको हकमा यसै ऐन बमोजिम र अन्य विषयको हकमा कम्पनी सम्बन्धी र बैङ्क तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी प्रचलित कानूनको व्यवस्था आवश्यक हेरफेर (मुटाटिस मुटान्डिस) सहित लागु हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

५७. **<u>मुद्दा चलाउन बाधा नपर्ने</u>** : यस ऐन बमोजिम कसूर ठहरिने कार्य अन्य प्रचलित कानून बमोजिम समेत कसूर ठहरिने रहेछ भने त्यस्तो कानून बमोजिम मुद्दा चलाउन यस ऐनले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन।

५८. **<u>नियम बनाउने अधिकार</u>** : नेपाल सरकारले यस ऐनको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ।

५९. **<u>निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाउन सक्ने</u>** : (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावलीको अधीनमा रही कोषले आवश्यकता अनुसार कार्यसञ्चालन निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड प्रारम्भ हुनुअघि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ।

प्रमाणीकरण मिति २०८३।३।११

आज्ञाले,
पाराश्वर ढुङ्गाना
नेपाल सरकारको सचिव।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित। मूल्य रू.३५।–
गो.हु.द.नं. १६।२०६२।६३

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।